

Sharing zonder uitbuiting: het kan

De 'sharing economy' - het klonk zo mooi. Via nieuwe internetplatformen konden we alles met elkaar gaan delen. Heggenscharen die anders maar twee keer per jaar worden gebruikt, lege zitplaatsen in auto's, ongebruikte kamers: ze zouden beter worden benut door zelfredzame burgers die elkaar helpen. Een nieuwe democratiserende kracht voor een socialer wereld!

Balen dat het niet zo bleek te werken. In de praktijk leidde de deeleconomie tot het ergste soort kapitalisme: extreme concentratie van macht en winst, en uitbuiting van 'vrijwilligers' die functioneren als de onbeschermden werknemers van nieuwe techgiganten.

Dominante deeleconomieplatformen als Uber, Amazon's Mechanical Turk en Airbnb bieden een fantastische gebruikerservaring, ongekend gemak en een behoorlijk prijsvoordeel. Maar in feite wordt er bar weinig gedeeld. In ieder geval niet volgens de normale betekenis van dat woord. Het lijkt alsof de platformen wet- en regelgeving omzeilen en op oneerlijke wijze concurreren met bestaande bedrijven.

Een recent wetenschappelijk artikel in de *Columbia Law Review* stelt: 'Voorlopig bewijs suggereert dat deeleconomiebedrijven mogelijk hun toegang tot informatie over gebruikers [...] inzetten om deelnemers te misleiden, te manipuleren of anders te benadelen.' En dat was al geschreven vóór het Uber-Greyball-schandaal bekend werd. Uber blijkt even misleidend als Volkswagen ten tijde van haar emissiebedrog.

Maar wat nog veel erger is: binnenkort worden ook andere sectoren overgenomen door soortgelijke digitale platformen, zoals eerstelijns gezondheidszorg, onderwijs, voedsel distributie en wie weet wat nog meer. Is Nederland in staat om deze foute vorm van deeleconomie tegen te houden? Of wachten we op de genadeklap?

Ik geloof dat de enige manier om deze parasieten tegen te werken is door met ze te concurreren. We hebben dus een alternatief nodig: een dat een even goede gebruikservaring biedt. Sinds kort bestaat zo'n alternatief: de digitale platform-coöperatie. Deze nieuwe vorm van digitale bedrijfsvoering maakt gebruik van dezelfde internet-gebaseerde 'motor' als de uitbuiters, maar zet het dan op een sociale manier in.

Het verschil is namelijk dat digitale platform-coöperaties worden bestuurd door en voor meerdere stakeholders. Ouderwetse coöperatieven lukten vaak niet omdat het moeilijk bleek om ze eenduidig en met daadkracht aan te sturen. De harde keuzes die soms nodig zijn voor innovatie of ontslag zijn moeilijk voor gedeelde besturen. Coöperatieven uit het verleden strandden vaak in eindeloos overleg en besluiteloosheid. Maar digitale platformen en de bijkomende algoritmen, precies zoals Uber en soortgenoten die gebruiken, kunnen deze problemen oplossen.

Een voorbeeld. In Denver gebruikt de Green Taxi Cooperative een app - net als Uber en Lync - en in die stad hebben ze een derde van de markt in handen. In Zwitserland biedt Midata burgers een veilig

online plaats voor hun gezondheidsdata en helpt hen die data delen en analyseren. Komende maand draait Midata ook in Nederland, onder de naam Mijn Data Onze Gezondheid.

Deze digitale platform-coöperatieven zijn geen socialistische luchtkastelen. Ze hebben nog steeds bestuurders nodig die meer verdienen dan de rest. Maar ze bieden een mechanisme dat op lange duur onze maatschappij gezond en vitaal zal houden.

Net als andere organisaties hebben digitale platform-coöperatieven ook investeerders nodig, maar alleen mensen die een échte interesse hebben in de organisatie. Deze willen winst zien – een belangrijke prikkel voor het goede aansturen van de organisatie – maar hun dividend is maar één van de meerdere overwegingen die in acht worden genomen bij bestuurlijke beslissingen.

Ik geloof dat dit soort betrokken investeerders al klaar staan: Nederland heeft een berg aan investeringsgeld op zoek naar ethisch verantwoorde bedrijven en fondsen. Van pensioenfondsen, overheden, particuliere spaarders tot filantropen.

De huidige 'sharing economy' van Uber en Airbnb is in feite een on-demand diensteconomie geworden die ongereguleerde marktwerking in alle facetten van ons leven brengt. Terwijl de digitale deeleconomieplatformen steeds verder oprukken, worden de nare gevolgen voor Nederland drastisch merkbaar: werknemers verdienen onder de minimumloon, onverzekerde zieken, onmachtige omwonenden. En straks honderdduizenden burgers die geen pensioen op hebben gebouwd.

Het prangende probleem is dat er snel gehandeld moet worden. We hebben nu alternatieven nodig voor de destructieve, foute digitale platformen. Kunnen wij in Nederland concurreren tegen de groeiende golf van zeer aantrekkelijk maar zeer schadelijke deeleconomieplatformen die we over ons heen krijgen?

Ondernemers, provincies, gemeenten, zorg- en onderwijsinstellingen: kijk serieus naar digitale platformcoöperatieven. Kijk wat ze kunnen betekenen voor de toekomst van uw organisatie en uw stakeholders.

Is 'het bedrijf' als organisatievorm nog geschikt voor de hedendaagse genetwerkte maatschappij? Vraagt David Langley zich af. Hij onderzoekt Internet, Innovatie en Strategie bij TNO en de Rijksuniversiteit Groningen.